

NASTAVA HRVATSKOG JEZIKA: EGZOTIZMI - VJEŽBE

Mr. sc. Vesna Nosić, prof.
Gimnazija „Matija Mesić“, Slavonski Brod

Sažetak: Nastavni plan i program za četvrti razred gimnazije u nastavi hrvatskoga jezika sadrži osnove leksikologije, leksikografije i povijesti hrvatskoga jezika 20. stoljeća. Područje leksikologije obuhvaća i nastavnu cjelinu Posuđenice, koja je učenicima Gimnazije “Matija Mesić” u Slavonskom Brodu naročito zanimljiva. Nakon usvojene nastavne jedinice Vrste posuđenica na sljedećem nastavnom satu učenici su primijenili usvojeno znanje o egzotizmima u pismenim i usmenim vježbama. Za vježbe su odabrani egzotizmi zastupljeni u raznim školskim predmetima. Rad se odvijao u skupinama. Domišljato i spretno rješavanje zadanih vježbi pokazalo je da su slavonskobrodski gimnazijalci dobri poznavatelji egzotizama.

Ključne riječi: posuđenice, vrste posuđenica, egzotizmi, vježbe.

1. Uvod

Egzotizmi su vrsta posuđenica preuzeta u hrvatski jezik iz drugih jezika. Zastupljeni su u svim područjima ljudskoga života. Iako su izuzetno značajni za povijest nacionalne, a ujedno i svjetske kulture i civilizacije, znanstvena literatura o njima veoma je oskudna.

Izradi ovoga rada pristupila sam s namjerom da proučim literaturu o egzotizmima i napišem prvu zbirku vježbi o egzotizmima.

Rad je koncipiran u četiri poglavlja.

Prvi dio, **Teorija egzotizama**, sažeto pojašnjava podrijetlo i značenje riječi egzotizam, vrste egzotizama, njihovu rasprostranjenost i trajanje te jezično posuđivanje.

Drugi dio, **Egzotizmi u udžbenicima hrvatskoga jezika za gimnazije**, donosi pregled udžbenika i način obrade egzotizama u pojedinih autora.

Treći dio, **Egzotizmi – vježbe (Metodički model nastavnoga sata)**, donosi prikaz pripreme i izvođenja nastavne metodičke jedinice Egzotizmi – vježbe na nastavnom satu održanom u Gimnaziji “Matija Mesić” u Slavonskom Brodu.

Četvrti dio, **Prilozi (Zadane vježbe s rješenjima)**, sadrži nastavne listiće s različitim tipovima zadataka za deset skupina učenika.

2. Teorija egzotizama

2.1. Podrijetlo i značenje riječi egzotizam

Egzotizmi su vrsta posuđenica preuzeta u hrvatski jezik iz drugih jezika, a označavaju posebnosti pojedinoga naroda. “Sam naziv u izravnoj je etimološkoj vezi s riječima egzotika, egzota, egzotičnost, egzotičan, tj. u korijenu mu je grčki pridjev ezotikós sa značenjem ‘onaj što se nalazi izvan (vlastite zemlje ili kulturnog kruga)’” (Samardžija, 1989:78).

2.2. Vrste egzotizama

Egzotizmi se mogu razvrstati u nekoliko skupina. Najčešći su egzotizmi koji označuju:

1. jela (npr. načos – Meksiko)
2. pića (npr. maotai – Kina)
3. narodnu nošnju ili njezin dio (npr. višivanka – Ukrajina)
4. narodne običaje, igre i svečanosti (npr. sinjska alka – Hrvatska)
5. građevine i obitavališta (npr. singel – Nizozemska)
6. plovila (npr. gondola – Italija)
7. novčane jedinice (npr. rand – Južnoafrička Republika)
8. posebnosti biljnog i životinjskog svijeta (npr. papaja – Meksiko; koala – Australija)
9. klimatsko-zemljopisne posebnosti (npr. fjord – Norveška)
10. ustanove (npr. kolhoz – SSSR)
11. zanimanja i zvanja (npr. huasos – Čile)
12. zbivanja (npr. intifada – Palestina)¹
13. ostali pojmovi (Wikipedija...)².

2.3. Rasprostranjenost egzotizama

Egzotizmi su utkani u sva područja ljudskoga života. Značajni su za povijest kulture i civilizacije jednog naroda. Premda su zastupljeni u svim područjima ljudskoga života, a istraživanje i proučavanje egzotizama posebno zanimljivo, ipak je literatura o njima malobrojna. Vesna Muhvić-Dimanovski zapaža da “o ovom posebnom segmentu leksika svakoga jezika pisalo se vrlo rijetko” iako egzotizmi zaslužuju “pozornost zbog sve veće rasprostranjenosti i relativno nagloga povećanja broja te vrste leksema” (Muhvić-Dimanovski, 2005:46).

¹ Podjela egzotizama preuzeta je iz *Hrvatskog jezičnog savjetnika*, str. 298., a primjeri su autoričini.

² Podatak je preuzet s *Wikipedije*. U “ostale pojmove” svrstani su džihad, apartheid, tomahawk, bumerang, origami, tobogan, kajak i kanu.

2.4. Trajanje egzotizama

Jezik je dinamičan sustav, pa se promjene u njemu neprestano odvijaju. Egzotizmi nastaju, traju, ali i nestaju iz uporabe. Većina je egzotizama zapisana i sačuvana, stoga se mogu proučavati.

2.5. Jezično posuđivanje

Jezično posuđivanje jest svako preuzimanje neke riječi iz drugog jezika.” U procesu jezičnog posuđivanja najčešće sudjeluju dva različita jezika: jedan je od njih jezik davatelj, a drugi jezik primatelj. Ponekad između njih može postojati jezik posrednik” (Dujmović-Markusi, 2005:56). Egzotizmi, dakle, dolaze iz jezika davatelja u jezik primatelj jezičnim posuđivanjem. Posuđivanje može biti izravno (riječ kauboj preuzeta je iz engleskog jezika), posredno (riječ šah preuzeta je iz turskog jezika, a turski jezik preuzeo ju je iz perzijskoga jezika) i kružno (riječ kravata preuzeo je hrvatski jezik iz francuskog jezika jer su je Francuzi oblikovali prema imenu Hrvat). “U jezik primalac egzotizmi pristižu dvama u posuđivanju leksema uobičajenim načinima: izravno iz jezika davaoca ili posredno, preko trećeg jezika, jezika kulturnog i civilizacijskog posrednika” (Samardžija, 1989: 79).

3. Egzotizmi u udžbenicima hrvatskoga jezika za gimnazije

U predmetom području jezika egzotizmi se obrađuju u nastavnoj cjelini vezanoj uz posuđenice. Proučeni su sljedeći udžbenici:

1. *Učimo hrvatski jezik* autorice Marine Čubrić
2. *Fon-fon 4* autorice Dragice Dujmović – Markusi
3. *Hrvatski jezik IV* autora Lane Hudeček, Milice Mihaljević i Josipa Pilića te
4. *Hrvatski jezik 4* autora Marka Samardžije.

Udžbenik *Učimo hrvatski jezik* donosi definiciju egzotizama, manji broj vrsta i nekoliko primjera. *Fon-fon 4* sadrži samo definiciju, nekoliko primjera kojima su dodane vrste i zemlje za koje su navedeni egzotizmi specifični. Udžbenik *Hrvatski jezik IV* donosi definiciju, kratak tekst obogaćen egzotizmima te nekoliko vrsta i primjera egzotizama. Marko Samardžija u udžbeniku *Hrvatski jezik 4* najiscrpnije obrađuje egzotizme: objašnjava podrijetlo riječi, definira tu vrstu posuđenica i donosi najširu podjelu s nizom primjera.

4. Egzotizmi – vježbe (metodički model nastavnoga sata)

Nakon obrađene nastavne jedinice Vrste posuđenica, na sljedećem nastavnom satu učenici su primijenili usvojeno znanje o egzotizmima u pismenim i usmenim vježbama. Za vježbe su odabrani egzotizmi zastupljeni u ovim školskim predmetima: hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku, glazbenoj umjetnosti, povijesti, geografiji, biologiji i vjeronauku. Dakle, izabrani su egzotizmi koje su učenici upoznali u svom dosadašnjem školovanju.

Nastavni sat pripada lingvističko-komunikacijskom metodičkom sustavu. U pripravi za nastavni sat predviđena su sljedeća **obrazovna postignuća**: prisjetiti se, ponoviti i primijeniti određene leksičke sadržaje; čitanjem, pisanjem, govorenjem i slušanjem izraziti svoj odnos prema egzotizmima kao vrsti posuđenica.

Cilj je nastavnoga sata upoznati učenike s pjesmom jedne učenice, zatim ponoviti, uvježbati i primijeniti gradivo iz egzotizama te potaknuti učenike da napišu pjesme u peterostihu (tzv. činkvine) vezane uz određeni jezični sadržaj.

Predviđene su sljedeće **zadace nastavnoga sata**:

a) obrazovne: upoznati učenike s pjesmom jedne učenice, ponoviti definiciju pojma posuđenica i navesti vrste posuđenica s obzirom na izraz (internacionalizmi, eponimi i egzotizmi), primijeniti znanje o egzotizmima na različitim primjerima zadataka, napisati činkvine na temu **egzotizmi**

b) odgojne: osvijestiti razloge jezičnog (ne)posuđivanja, uočiti kulturološko značenje egzotizama kao vrste posuđenica u procesu oblikovanja jezične kulture učenika

c) funkcionalne: razvijati sposobnost uočavanja i zaključivanja o određenim jezičnim sadržajima, poticati napredak učenika u njihovoj jezičnoj naobrazbi

d) komunikacijske: čitanjem i slušanjem ostvariti neposrednu komunikaciju s učeničkim i umjetničkim pjesničkim i proznim tekstovima, razvijati sposobnost pisanoga i usmenoga izražavanja.

Na satu su kao **nastavna sredstva** primijenjeni učenički tekstovi, nastavni listovi, rječnik hrvatskoga jezika, rječnik stranih riječi, enciklopedije, leksikoni i računalo (internet), prozirnice, kreda i živa riječ nastavnika te kao **nastavna pomagala** ploča, kasetofon i grafoskop.³ Primijenjen je oblik frontalnoga rada, individualnoga rada i rada u skupini te **nastavne metode** (interpretativnoga) čitanja, slušanja, rješavanja zadataka, pisanja, usmenoga izlaganja, ispravljanja pogrešaka i kreativnoga pisanja.

³ Ovaj nastavni sat najbolje je održati u školskoj knjižnici jer se u njoj nalazi potrebna knjižna građa i računalo.

Uspostavljena je unutarpredmetna korelacija, tj. ostvaren je suodnos nastave jezika (leksikologija, pravopis, pravogovor), nastave književnosti (povijest književnosti) i nastave jezičnoga izražavanja (činkvine), kao i međupredmetna korelacija s engleskim i njemačkim jezikom, glazbenom umjetnosti, povijesti, geografijom, biologijom i vjeronaukom.

Struktura nastavnog sata

Uvodni dio

U uvodnom dijelu sata pročitana je pjesma Magdalene Zmaić, učenice 4. razreda šk. g. 2011./12., koja je poslužila kao doživljajno-spoznajna motivacija.

Egzotizmi

Flamenko, polder, tekila,
riječi kojima sam temu najavila,
znane su gotovo svima,
a povezujemo ih s različitim narodima.

Svaki narod svoje posebnosti ima,
a nazivamo ih egzotizmima.

Neke egzotizme s vama ću podijeliti
ako se želite za neko putovanje opredijeliti.

Uz španjolski paso doble
izvrsno prija

osvježavajuća sangrija,
a pončo na tijelu i u ruci tekila
prava su meksička idila.
Bez ruske rubalj stotke
ne možeš dobiti dvije votke.
Ako u Francusku ideš, obavezno nauči kankan
dok u Afganistanu bez burke ne možeš van.
U Grčkoj se pleše sirtaki,
a Grci bez fesa baš su nikakvi.
U Australiji ćeš vidjeti klokana i koalu,
australskim dolarom plaćat ćeš u obližnjem lokalu.
Ako se na nekom putovanju

slučajno nađeš u Japanu,
obavezno si kimono kupi
i usput neku gejšu pokupi.
U Indiji posjeti pagodu i pojedi mango,
a u Argentini nauči plesati tango.
No, ako ti je Sjeverni pol iduća meta
za to ti ne treba vinjeta,
ali tamo ćeš upoznati pingvine
i, osim iglua, nećeš vidjeti nijedne građevine.
A na kraju puta u Hrvatsku se vrati
i ostani vjeran bećarcu i kravati.

Nakon emocionalno-intelektualne stanke učenici su u bilježnicu zapisali, a zatim pročitali egzotizme uočene u pjesmi: flamenko, polder, tekila, paso doble, sangrija, sombrero, rubalj, votka, kankan, burka, sirtaki, fes, klokan, koala, dolar, kimono, pagoda, mango, tango, iglu, bećarac, kravata. Motivacijskim zadatkom potaknuta je intelektualna radoznalost, a ujedno je i provjereno predznanje učenika.

Pjesmom je najavljen naslov nastavne jedinice. Potom je najavljen i sadržaj nastavne jedinice – primijeniti znanje o egzotizmima na različitim primjerima zadataka i napisati činkvine na temu egzotizmi.

Središnji dio

U središnjem dijelu sata formirano je deset skupina učenika. Svaka je skupina dobila nastavni listić sa zadacima koje je trebala riješiti u zadanom vremenu. U zadacima je trebalo:

1. premjestiti slova u imenu i prezimenu osobe da bi se dobio traženi egzotizam
2. napisati ime zemlje za koju je specifičan navedeni egzotizam
3. povezati egzotizam s njegovim značenjem
4. premjestiti slova u različitim pojmovima da bi se dobio određeni egzotizam
5. prepoznati književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronaći egzotizme u navedenom odlomku.

Dakle, zastupljeno je nekoliko tipova zadataka primjene jezičnih sadržaja:

1. zadaci za samostalno zaključivanje
2. stvaralački zadaci
3. zadaci koji povezuju jezične sadržaje s nastavom književnosti
4. zadaci koji povezuju jezične sadržaje s nastavom jezičnoga izražavanja
5. zadaci koji povezuju jezične sadržaje s drugim nastavnim predmetima.

Kada su sve skupine riješile postavljene zadatke, predstavnik svake skupine pročitao je zadatke s rješenjima. Čitanje zadataka učenici su mogli pratiti na prozirnicama.

U ovom dijelu sata učenici su radili individualno i u skupinama služeći se metodama čitanja, slušanja, rada na tekstu, zaključivanja, pisanja, usmenoga izlaganja i ispravljanja pogrešaka.

Završni dio

Završni dio sata predstavlja sintezu – učenici su trebali napisati činkvine u kojima se sažimlju podaci. Ponovno su upotrijebljeni stvaralački zadaci. Primjeri činkvina:

EGZOTIZMI
strane, posuđene
jedenje, plesanje, građenje
egzotizmi su vrste posuđenica
riječi

EGZOTIZAM
narodan, specifičan
odijevanje, plovljenje, zanimanje
označava posebnost jednog naroda
posuđenica.

Na samom kraju završnog dijela učenici su vrednovali nastavni sat.

U završnom dijelu sata primijenjen je frontalni, skupni i individualni oblik rada te metode kreativnoga pisanja, čitanja i slušanja.

5. Zaključak

U nastavi hrvatskoga jezika vježbe i zadaci oduvijek su bili posebno važni. “Suvremena metodika dodjeljuje vježbama i zadacima najvažniju ulogu u metodičkom oblikovanju nastavnog i izvannastavnog rada” (...) jer omogućuju “nastavi jezika razvijanje različitih sposobnosti umijeća i navika učenika. Funkcionalnim uključivanjem vježbi i zadataka u nastavni i izvannastavni rad ostvaruju se težnje suvremene aktivne i stvaralačke nastave jezika” (Rosandić, 1996: 398-399). Zato ih treba što češće uključivati u nastavu.

Vježbe iz egzotizama prve su takve vježbe napisane i realizirane u Gimnaziji “Matija Mesić” u Slavonskom Brodu. U njima je hrvatski jezik povezan

s nizom drugih školskih predmeta: engleskim i njemačkim jezikom, glazbenom umjetnošću, poviješću, geografijom, biologijom i vjeronaukom. Pri rješavanju zadataka učenici su se koristili leksikografskom građom (rječnicima, leksikonima, enciklopedijama) i internetom. Vježbe su sadržavale različite tipove zadataka koji su poslužili za ponavljanje i uvježbavanje gradiva na novim primjerima.

Nastavni sat vrednovan je najvišom ocjenom. Učenici su posebno istaknuli zanimljivost i funkcionalnost prezentirane građe, mogućnost korištenja internetom, kao i skupni rad u kojem uvijek rado sudjeluju. Domišljato i spretno rješavanje zadanih vježbi pokazalo je da su slavonskobrodski gimnazijalci dobri poznavatelji egzotizama.

6. Prilozi (zadane vježbe s rješenjima)

1. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

MARK FROG _____ markgrof

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

votka, šči, balalajka _____ Rusija

poloneza, zlot, mazurka _____ Poljska

salsa, rumba, samba _____ Kuba

3. Povežite pojmove.

1. kakadu	a) jestiva biljka	1. b
2. samuraj	b) australska kukmasta papiga	2. c
3. mango	c) vitez u feudalnom Japanu	3. a

4. Premetnite slova u navedenom prezimenu i dobit ćete naziv službenika u Engleskoj, Irskoj i SAD-u.

FIŠER _____ šerif

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizme.

STARA: Jao, kakva krasna uniforma! Kakva divna odlikovanja! Srce, tko je to?

STARI: (Staroj) Pa zar ne vidiš da je to Pukovnik? (...)

STARI: Ustanite!... To je Njegovo Carsko Veličanstvo! Car je došao u moj dom, meni, u naš dom... Semiramido... jel' ti to shvaćaš?

STARA: (Ne shvaća.) Car... Car? (Odjednom shvati.) Ajoj, Car! Veličanstvo! Veličanstvo! (Usrdno se i groteskno bezbroj puta pokloni.)

“Stolice”; pukovnik, car

2. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

SARA JUM _____ samuraj _____

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

špageti, pizza, grapa _____ Italija _____
sangrija, flamenko, kastanjete _____ Španjolska _____
tekila, sombrero, pončo _____ Meksiko _____

3. Povežite pojmove.

1. papaja	a) plemićki naslov	1. b
2. čardaš	b) tropska voćka jestivih plodova	2. c
3. markiz	c) mađarski ples	3. a

4. Premetnite slova u riječi i dobit ćete plemićki naslov.

KRIZMA _____ markiz _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizme.

”U sklopu šetnje na stranu Guermantesovih nikad nismo stigli do izvora rijeke Vivonne (...) Isto tako nismo nikad doprli do mjesta kamo sam silno želio doći, do imanja Guermantesovih. Znao sam da tu negdje postoji dvor u kojemu žive vojvoda i vojvotkinja de Guermantes, znam sam da su to stvarne osobe i da žive u današnje doba, ali kad god bih na njih pomislio, predočivao sam ih ili kao na tapiseriji *Krunid-ba Estere* u našoj crkvi, gdje je bio i lik grofice de Guermantes – ili u promjenljivim bojama u kojima je blistao Gilbert Opaki na svome vitraju (bio je zelen kao kupus i plav kao šljiva, što je ovisilo o tome gledam li ga s mjesta gdje sam se poslužio blagoslovljenom vodicom pri ulasku u crkvu ili iz svojega sjedala u crkvenoj lađi) – ili kao posve nedodirljive osobe poput lika Genove Brabantske, osnivačice obitelji Guermantes, koju je *laterna magika* vukla po zastorima moje sobe ili ju je dizala na strop.”

“Combray”; vojvoda, vojvotkinja, grofica _____

3. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

ANA PILOT _____ antilopa _____

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

suši, kimono, sake _____ Japan _____
emu, didžeridu, klokan _____ Australija _____
gajde, kilt, viski _____ Škotska _____

3. Povežite pojmove.

1. beg	a) ruski suvenir	1. c

2. babuška	b) narodni ples u Makedoniji	2. a
3. teškoto	c) turski plemićki naslov	3. b

4. Premetnite slova u nazivu ovih dviju životinja i dobit ćete naziv poznate afričke životinje.

SOM, GNU _____ mungos _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizam.

“Da, taj Šima je njegov ćaća, a ovaj Đuka njegov jedinak. On je, eno, s njime još za malih nogu bećarovao, eno, kô odrastao čovjek ciktao i napijao, prosipao piće i davao forinte Ciganima kao stara iškolana raspikuća. I sve je onda još posvojio od Šime. Isti način sjedanja za trpezu, isto raskapčanje prsluka, isto natakanje čaša s lijevom rukom, pa i isto ispijanje do dna. I pjesme iste njemu omiljele. Kad bi cigani zapjevali onu glasovitu:

*Ej, dok nad carem ne uzbude cara,
Nad Šimunom neće bit bećara,
Aj, haj, neće bit bećara...*

Šima je svagda iskapio čašu i tresnuo njome makuda. Bilo o pod, bilo o zid il o peć. Đuka isto čini kod iste pjesme. I raširi se on na birtaškoj klupi, baš onako kao njegov ćaća Šima, kao onaj koji nad sobom ne priznaje gospodara.”

“Đuka Begović”; bećarac _____

4. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

MARA ZUK _____ mazurka _____

2. Napišite ime zemlje za koju su specifični navedeni egzotizmi.

šansona, menuet, markiz _____ Francuska _____

sekvoja, šerif, kauboj _____ SAD _____

vjetrenjača, tulipan, polder _____ Nizozemska _____

3. Povežite pojmove s njihovim značenjem.

1. sari	a) opanak sjevernoameričkih Indijanaca	1. b
2. menuet	b) ženski indijski plašt	2. c
3. mokasin	c) ples francuskoga podrijetla	3. a

4. Premetnite slova u nazivu svete knjige brahmana i dobit ćete naziv poznate afričke životinje.

VEDA _____ deva _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizme.

MIRANDOLINA (sama): Uh, što je to rekao! Preuzvišeni gospodin markiz Suša – prazni džep – uzeo bi me za ženu! A ipak kad bi me htio uzeti, bila bi tu neka mala zapreka. Ja ga ne bih htjela. Meni je drago pečenje, a dima mi ne treba. Da sam uzela sve one koji su me htjeli uzeti, koliko bih samo muževa imala! Koliko ih god dođe u ovu gostionicu, svi se u me zaljube, svi ginu od ljubavi, a mnogi i mnogi želi da se mnome oženi. Jedini onaj gospodin vitez, neotesan kao medvjed, postupa sa mnom tako grubo! To je prvi stranac kojemu se ne sviđam. Ne kažem da se svi na prvi pogled moraju zaljubiti. Ali tako me prezirati? To me užasno srdi.

(...) Gospodine, došla sam ovamo da podvorim gospodina viteza. Uхватила me omaglica, i on mi je ponudio čašicu burgundca.
“Gostioničarka Mirandolina”; markiz, burgundac

5. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

GITA ŠEP _____ špageti _____

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

giros, metaksa, sirtaki _____ Grčka _____
tortilja, načos, ribozo _____ Meksiko _____
kojot, sekvoja, kantri _____ SAD _____

3. Povežite pojmove.

1. kazačok	a) japanska ženska haljina	1. c
2. kimono	b) indijsko glazbalo	2. a
3. sitar	c) ukrajinski narodni ples	3. b

4. Premetnite slova u nazivu svete knjige muslimana i dobit ćete naziv jedne vrste američkog krznaša.

KURAN _____ rakun _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizam.

“Tako je počelo. Prvo smo uživali u plesnim figurama koje se svode na raznovrsno prepletanje ruku. S kakvom se je dražešću, s kakvom lepršavošću gibala! Onda smo prešli na valcersku vrtnju, parovi su se kotrljali poput kugli, isprva je bilo nereda jer je malo tko znao dobro plesati valcer. Mi smo pametno pričekali da se nespretni zasite plesa, a kad su najnespretniji otišli s plesnoga podija, upadosmo mi i junački izdržasmo s još jednim parom (bili su to Audran i njegova partnerica) do kraja. Nikad nisam tako letio. Bilo je kao da nisam čovjek. Držao sam u rukama najumiljatije stvaranje i lebdio s njime okolo kao vjetar dok je sve oko nas iščezlo... Bit ću iskren, Wilhelme, zakleo sam se u tome času da djevojci koju ljubim, na koju imam pravo, neću nikad dopustiti da pleše valcer s nekim drugim, nego samo sa mnom, makar

propao. Shvatit ćeš me! Napravili smo nekoliko krugova običnim korakom da malo odahnemo. Onda je Lotta sjela, a ja sam je ponudio narančama koje sam usput bio ponio, a bile su mi posljednje.”

“Patnje mladoga Werthera”; valcer

6. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

LENKA MOF _____ flamenko _____

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

gaučo, samba, marakuja _____ Brazil _____

burgundac, kroasan, franak _____ Francuska _____

salaš, paprikaš, čardaš _____ Mađarska _____

3. Povežite pojmove.

1. rumba	a) američko crnogorično drvo	1. c
2. sekvoja	b) glazbeni instrument sjevernoameričkih
crnaca	2. a
3. bendžo	c) ples podrijetlom s Kube	3. b

4. Premetnite slova u nazivu biljke i dobit ćete naziv jedne afričke životinje.

BREZA _____ zebra _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizme.

“U zamku gospodina baruna Thunder-ten-tronckha, u Vestfaliji, živio je jedan mladi dječak, kome je priroda bila dala najblaže navike. Duša mu se na licu ogledala. Rasuđivao je prilično zdravo i vrlo jednostavno; zato su ga, mislim, i zvali Candide. Stare su kućne sluge naslućivale, da je sin sestre gospodina baruna i nekoga dobrog i poštenog vlastelina iz susjedstva, za koga se ta djevojka nije nikad htjela udati, jer je mogao nabrojiti samo sedamdeset i jedno koljeno; ostatak njegova genealoškog stabla uništio je zub vremena (...)

Gospođa barunica, koja je težila oko tri stotine i pedeset funta, bila je zbog toga vrlo poštovana. Dočekivala je goste s dostojanstvom, koje ju je činilo još uglednijom. Njezina kći Cunegonda, koja je imala sedamnaest godina, bješe rumena, svjež, debela, poželjna.”

“Candide ili Optimizam”; barun, barunica

7. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

NINA DŽ. _____ nindža _____

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

gondola, kancona, lazanje _____ Italija _____

maotai, aligator, lumpija _____ Kina
dirndl, markgrof, Jägermeister _____ Njemačka

3. Povežite pojmove.

1. kilt	a) brazilski pokladni narodni ples	1. c
2. samba	b) australski crnonosi tobolčar	2. a
3. koala	c) muška škotska plisirana sukinja	3. b

4. Premetnite slova u rečenici i dobit ćete naziv puhaćeg glazbala.

A GDJE? _____ gajde

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizme.

XLI.

“Jednolično i sumanuto
ko vior dan mladenačkih
valcera vior zakoluto,
po dvoje promiču plesači.
Čas osvete sve bliži bješe,
Onjegin, potajno se smiješec
prilazi Olgi. Brzo s njom
obljeće salom čitavom,
na stolicu je onda smjesti,
pa ovo-ono pričat poče,
minutu-dvije za tim on će
u valcer opet je odvesti;
svi zapanjeni. Lenskomu je
da očima ne povjeruje.

XLII.

Mazurka jeknu. Davnih dana
sve grmjelo je od tog plesa,
drhtala golema dvorana,
dok parket se pod petom stresa,
klepeću prozorski okviri;
a danas i mi kavaliri
klizimo damski preko laka;
al svijet gradića, zaselaka
drži se praljepota njenih,
mazurki još ne prođe rok,
brkovi, potpetice, skok,
sve isto, još ih ne promijeni
moda, što drži nas ko roba
ta bolest Rusa našeg doba.”

_____ “Evgenij Onjegin”; valcer, mazurka

8. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

MARA FELDŠL _____ feldmaršal

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

dimije, fes, halva _____ Turska
sitar, kari, tambura _____ Indija
bećarac, kulen, kažun _____ Hrvatska

3. Povežite pojmove.

1. bluz	a) naslov vrhovnog zapovjednika japanske carske vojske	1. c
2. šogun	b) trostruka papinska kruna	2. a

3. tijara c) svjetovna pjesma američkih crnaca 3. b

4. Premetnite slova u nazivu životinje i dobit ćete naziv pastirske i poljodjelske kućice.

KOBILA _____ koliba _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizme.

“Vikontesa je već treću godinu bila povezana s jednim od najpoznatijih i najbogatiji portugalskih velikaša, s markizom d’Ajuda-Pintom. Bila je to sasvim nedužna veza, iz reda onih što tako očaraju osobe njima povezane da te osobe ne podnose prisutnost nikoga trećeg. Zato je i sam vikont de Beauséant davao javnosti primjer poštujući, bilo laka ili teška srca, tu morgansku zajednicu.

Eugène nije znao da čovjek ne smije u Parizu posjetiti nikoga ako prije toga nije od prijatelja obitelji ispipao povijest muža, žene ili djece, da ne bi počinio neku od onih gluposti za koje u Poljskoj slikovito kažu: *Upregnite u kola pet volova*, po svoj prilici zato da bi vas izvukli iz neprilike u koju ste upali.”

_____ “Otac Goriot”; vikontesa, markiz, vikont _____

9. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

NERA LEG _____ general _____

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

faraon, piramida, vodenkonj _____ Egipat _____

koala, kivi (ptica), kakadu _____ Australija _____

bolero, paso doble, paelja _____ Španjolska _____

3. Povežite pojmove.

1. bećarac	a) irska rakija	1. b
2. feldmaršal	b) slavonska narodna pjesma	2. c
3. džin	c) glavni zapovjednik	3. a

4. Premetnite slova u nazivu otočja u Polineziji i dobit ćete naziv klasičnog plesa.

TONGA _____ tango _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizme.

“Vronski je s Kitty otplesao nekoliko tura valcera. Poslije valcera prišla je Kitty k majci i jedva je stigla izmijeniti nekoliko riječi s Nordstonovom, kadli Vronski već dođe po nju za prvu četvorku. Za vrijeme četvorke nije bilo rečeno ništa značajno, vodio se isprekidan razgovor čas o Korsunskima, mužu i ženi, koje je on vrlo zabavno opisivao, kao dragu četrdesetgodišnju djecu, čas o budućem društvenom kazalištu,

pa ju je samo jednom razgovor dirnuo u živac, kad je on upita za Levina, je li ovdje, i doda da mu se on veoma svidio. No Kitty se više nije nadala od četvorke. Sa zamiranjem srca čekala je mazurku. Činilo joj se da se kod mazurke mora sve riješiti. Nije ju uznemirilo što je za četvorke nije pozvao na mazurku. Bila je uvjerenjena da mazurku pleše s njim, kao na prijašnjim balovima, pa je petorici odbila mazurku govoreći da pleše. Sav bal do posljednje četvorke bio je za Kitty čaroban san radosnih zvukova i kretanja. Nije plesala samo kad se osjećala previše umorna i molila da odahne. Ali plešući posljednju četvorku s jednim od dosadnih mladića, kojega nije mogla odbiti, dogodi se slučajno da je *vis-à-vis* imala Vronskoga i Anu.”

“Ana Karenjina”, valcer, mazurka

10. SKUPINA

1. Premetnite slova u imenu i prezimenu da biste dobili naziv egzotizma.

DINO G. _____ dingo _____

2. Napišite ime zemlje koju odlikuju navedeni egzotizmi.

šargija, konvertibilna marka, ćevapi _____ Bosna i Hercegovina _____
vigvam, dolar, ranč _____ SAD _____
ikebana, jen, origami _____ Japan _____

3. Povežite pojmove.

1. barun	a) sjevernoamerički krznaš	1. c
2. rakun	b) muslimanska crvena kapa	2. a
3. fes	c) niži plemić	3. b

4. Premetnite slova u ovoj engleskoj riječi i dobit ćete naziv plemićkog naslova.

FROG _____ grof _____

5. Prepoznajte književno djelo iz kojega je izdvojen odlomak i pronađite egzotizam.

“Charlesov se boc zaustavi pred srednjim vanjskim stubama; sluge se pojaviše; markiz im pristupi, i ponudivši ruku liječnikovoj ženi, uvede je u predvorje (...)

U sedam sati posluživala se večera. Gospoda, koja su bila u većem broju, sjedoše za prvi stol u predvorju, a gospođe s markizom i markizicom za drugi stol u blagovaonici.

Ulazeći u blagovaonicu, Emma osjeti kako ju je obavio topao zrak pomiješan s mirisom cvijeća i čistoga stolnog rublja, s vonjem pečenja i mirisom gljiva. Plameni svijeća sa svijećnjaka odražavahu se produženi po srebrenom posuđu, brušeni kristali, zamagljeni laganom parom, odbijahu na sve strane bljedede zraka, duž cijelog stola nizahu se kite cvijeća, a na tanjurima sa širokim ukrasnim rubom stajali su ubrusi (...)

Natočiše šampanjca s leda; Emma se naježi po čitavom tijelu kad je osjetila u ustima tu hladnoću. Ona nikada prije nije vidjela mogranja niti je jela ananasa. Čak i šećer u prahu učini joj se bjelji i finiji nego drugdje.”

“Gospođa Bovary”, markiz, markizica, šampanjac, ananas

Literatura:

1. Dujmović-Markusi, D. (2005.). *Fon-fon 4*. Zagreb: Profil.
2. *Hrvatski jezični savjetnik* (1999). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školska knjiga.
3. Muhvić-Dimanovski, V. (2005). *Neologizmi – problemi teorije i primjene*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
4. Rosandić, D. i I. (1996). *Hrvatski jezik u srednjoškolskoj nastavi 1*. Zagreb: Školske novine.
5. Samardžija, M. (1989). *O egzotizmima u hrvatskom književnom jeziku*. *Jezik*, 37 (1989), 3, str. 77-81.
6. *Wikipedija. Slobodna enciklopedija* <http://hr.wikipedia.org/wiki/Egzotizmi> (15. travnja 2012).

Croatian Language Class: Exotisms – Exercises

Summary: The Croatian language curriculum for the fourth grade of secondary school includes fundamentals of lexicology, lexicography and history of the Croatian language in the 20th century. Among other topics, lexicology covers a unit on loan words, which the pupils of the Secondary School Matija Mesić find particularly interesting. Having acquired the knowledge of the types of loan words, the pupils working in groups applied their knowledge of exotisms to the written and oral exercises on exotisms used in several school subjects. By solving problems in a clever and skilful way the secondary school pupils from Slavonski Brod demonstrated that they are familiar with exotisms.

Keywords: loan words, types of loan words, exotisms, exercises.

Kroatischunterricht: Exotismen – Übungen

Zusammenfassung: Das Lehrplan für das Fach Kroatisch als Muttersprache in der vierten Klasse des Gymnasiums enthält die Grundlagen der Lexikologie, Lexikographie und Geschichte der modernen kroatischen Sprache des 20. Jahrhunderts. Die Lexikologie umfasst auch die Lektion über Lehnwörter, die die Schülerinnen und Schüler des Gymnasiums "Matija Mesić" in Slavonski Brod besonders interessant finden. Der erlernte und eingeübte Stoff zum Thema Lehnwörter haben die Schülerinnen und Schüler in Gruppenarbeit in der nächsten Unterrichtsstunde auf die schriftlichen und mündlichen Übungen zu den in verschiedenen Lehrwerken für verschiedene Fächer benutzten Exotismen angewandt. Die angemessene Auseinandersetzung mit den Problemen und die erfolgreiche Lösung der Aufgaben zeigen, dass die Schülerinnen und Schüler aus Slavonski Brod Exotismen gut gelernt haben und sie sinnvoll gebrauchen können.

Schlüsselbegriffe: Lehnwörter, Arten von Lehnwörtern, Exotismen, Übungen.